

Lesdoel: De kinderen vergroten hun tekstbegrip door interactie over het verhaal en hun metacognitieve vaardigheden door het oefenen en toepassen van strategie 0, 3 en 5.

Vorbereiding en benodigdheden

- Boek 'Tom Piekepol' (pag. 6-15)
- Markeer in boek (met markeerstift):
 - strategie 3: ("Hardop pratend ... draait zich weer om") (pag. 12, onder)
- Grote strategiekaarten, geeltjes en dikke viltstift (of digitaal strategieblad)
- Kopieerblad *Strategieblad Leesles* voor de drie lessen van de week (kopiëren voor alle kinderen, met twee gaatjes)
- Snelhechtmappen voor de kinderen (plak er naamstickers op)
- Timer of kookwekker en boeken voor het zelfstandig lezen
- Pictokaarten met de drie strategieën van de dag

1. Start

(2-4 min.)

We gaan weer beginnen met Bliksem. Kennen jullie Bliksem nog van vorig jaar? We beginnen vandaag met een nieuw boek. U laat het boek van Tom Piekepol zien. Het boek is geschreven door Tosca Menten, zij is de auteur. Kennen jullie die schrijfster? (Tosca Menten heeft ook het boek 'Juffrouw Pots' geschreven, dat de kinderen in groep 5 met Bliksem gelezen hebben.)

In groep 5 hebben jullie negen leesstrategieën geleerd. Daar gaan we dit jaar mee verder, maar we maken het een beetje moeilijker! We gaan nu elke les drie strategieën oefenen, in plaats van twee, zoals in groep 5. Vandaag zijn dat strategie 0, 3 en 5. U wijst deze aan op de strategiekaart voor de klas en leest ze voor. U hangt de pictokaarten van deze drie strategieën op het bord.

2. Voorlezen en strategieën modelen (10 min.)

U doet de strategie *Voorspellen* hardop denkend voor. De kinderen mogen meedenken.

Strategie 0: Voorspellen

Voordat je begint met het lezen van een boek kun je vaak al te weten komen waar het verhaal over zal gaan; je kunt dat voorspellen. Hoe kunnen we er nu achter komen waar het boek over zal gaan? (voorkant bekijken [titel, auteur, illustraties] en achterkant lezen)

Ik bekijk het boek. Hier staat de titel: 'Tom Piekepol en de schat van Kartoni'. Op de voorkant van het boek zie ik een jongen, een oudere man, twee dames en een poes staan. De pijltjes geven aan hoe ze heten. De jongen heet Tom ... dat moet Tom Piekepol zijn! Ik zie een oude man, die meneer Kartoni heet. Tussen haakjes staat 'gar-naal'. Zou dat zijn bijnaam zijn? Op de voorkant zie ik ook nog een mevrouw: tante Beppie met een poes, AA. De andere mevrouw heet zuster Olie. Wat denken jullie, zou zij niet zo aardig zijn, omdat er 'kreng' tussen haakjes staat? Ik zie ook een schat. Zou dat de schat van Kartoni zijn? Om nog meer te weten te komen over het verhaal ga ik de achterflap van het boek lezen.

U leest de achterflap voor. *Wat denken jullie nu, waar zou het boek over gaan?*

Samen met de kinderen bedenkt u waar het boek over zou kunnen gaan. U schrijft één suggestie waar veel kinderen het mee eens zijn op een geeltje, bijvoorbeeld: **Tom zoekt in bejaardentehuis naar schat, spannend!** Plak het geeltje in vak 0 van de grote strategiekaart voor de klas. Als u een digitaal schoolbord heeft, kunt u het digitale strategieblad gebruiken en daarin schrijven.

U zegt: *Nu gaan we tijdens het lezen goed opletten of onze voorspellingen ook echt uitkomen.*

Voorlezen

U leest voor. Als u wilt, kunt u af en toe tijdens het lezen een vraag stellen over het verhaal om de kinderen er meer bij te betrekken.

U stopt bij het markeerpunt op pag. 12 waar u strategie 3 hardop denkend voor doet.

PAG. 12 (U stopt na de zin: "... de keuken te banjeren.")

Strategie 3: Woorden leren uit het verhaal

U stopt bij het woord 'banjeren'. U denkt hardop:

Banjeren is een woord dat ik niet ken. Wat zou dat nou betekenen? Hoe zou ik daar achter kunnen komen? (stuk terug lezen of stuk verder lezen). Ik lees een stuk verder, misschien wordt het uitgelegd.

U leest verder tot en met het eind van pag. 12.

Wie van jullie begrijpt nu al wat banjeren is? Ik moet goed nadenken en soms een beetje raden wat het woord betekent. Zou het een manier van lopen kunnen zijn? Past dat in het verhaal? Zou dat kunnen? Er staat: Ze keerde, stampte naar de andere kant van de keuken en draaide zich weer om. Ik denk dat dat banjeren is, met grote stappen rondlopen!

Dus, als je even verder leest, begrijp je het vaak wel!

U schrijft op een geeltje (of op het digibord): **banjeren = manier van lopen**. Plak het geeltje in het juiste vak op de grote strategiekaart voor de klas

U legt uit: *Het is goed om altijd eerst te proberen of je zelf achter de betekenis van een woord kunt komen. Het is niet nodig om meteen het woordenboek te pakken. Heel vaak hoeft je ook niet heel precies te weten wat een woord betekent. Als je het ongeveer weet, is dat meestal voldoende.*

U leest het hoofdstuk uit.

Strategie 5: Vragen stellen

Toen ik de tekst las, kwam er een vraag bij me op. Ik heb wel vaker dat als ik iets lees, ik me dingen afvraag.

Toen ik deze tekst las, vroeg ik me af waarom Tom eigenlijk niet gewoon mee mag naar Mexico. Zouden we daar antwoord op krijgen? Wat denken jullie? ...

Je krijgt soms wel een antwoord op zo'n vraag, maar niet altijd. Dan moet je je fantasie gebruiken en zelf een antwoord bedenken. Toch is het goed om jezelf dit soort vragen te stellen, want daardoor ga je dieper nadenken over het verhaal en dan begrijp je het beter.

U schrijft op een geeltje (of op het digibord): **Ik vraag me af waarom Tom niet mee mag naar Mexico**. Plak het geeltje in het juiste vak op de grote strategiekaart voor de klas. *Wie van jullie heeft zich ook iets afgevraagd tijdens het voorlezen?*

Na het voorlezen bespreekt u of de voorspelling klopte. *Kunnen we daar nu al iets over zeggen?* U wijst op het laatste vak van het strategieblad waar ingevuld kan worden of de voorspelling over het verhaal wel, niet of een beetje klopte.

3. Vraag naar aanleiding van het verhaal (5 min.)

Boven het hoofdstuk staat de titel 'Een (on)geluksdag'. Schrijf de titel op het bord. U stelt de volgende vraag: *Waarom staat dit er zo?* De kinderen overleggen even in tweetallen of in groepjes (zet de timer op 1 of 2 minuten). Geef enkele beurten. (Antwoord: *Tom dacht dat het een geluksdag zou worden, maar het werd een ongeluksdag. Nu staan beide woorden in één keer in de titel.*)

4. Instructie vóór het zelfstandig lezen (2 min.)

De kinderen pakken hun leesboek en u deelt de strategieformulieren uit. De kinderen vullen hun naam en de datum in op het blad.

Veranderingen in het strategieblad t.o.v. groep 5:

Het strategieblad ziet er anders uit dan de leerlingen gewend zijn en daarom bespreekt u het even.

- Het vak van strategie 0 'Voorspellen' is kleiner geworden.
- Strategie 3 en 4 zijn omgedraaid.

- 'Dit zie ik vóór me' is nu geworden: 'Schema maken'. Dat vak is groter geworden.
- De kinderen krijgen per week één formulier. Elke les werken ze drie strategieën uit, zodat na één week het formulier helemaal is ingevuld. Voor de zaakvaklessen krijgen ze wel een apart formulier.

U neemt met de kinderen de drie strategieën van de dag door en leest de tekst die erbij staat op het strategieblad. De kinderen omcirkelen het kruisje dat in het vakje van de drie strategieën staat, in dit geval strategie 0, 3 en 5.

Differentiatie: extra strategieën voor zwakke en/of sterke leerlingen

Als u na enkele weken merkt dat de kinderen veel moeite hebben met een bepaalde strategie, kunt u deze af en toe extra laten omcirkelen, zodat deze strategie vaker aan bod komt. Als u bijvoorbeeld veel NT2-leerlingen in uw groep heeft, kunt u ervoor kiezen om strategie 3 (*Woorden leren uit het verhaal*) vaker te doen.

Sommige kinderen willen zelf graag een extra strategie doen. Op zich is dit geen probleem, behalve als het invullen ten koste gaat van de leestijd. U kunt eventueel afspreken dat kinderen die dat willen één strategie extra mogen doen. Als u een heel sterke groep heeft, kunt u het aantal strategieën opvoeren en hogere eisen stellen aan de uitvoering.

5. Zelfstandig lezen en strategieën toepassen (15 min.)

Belangrijk is dat de kinderen minstens 15 minuten achter elkaar stilzitten. Zet de timer op 15 minuten (meer mag!). U kunt de kinderen individueel laten lezen, maar het werkt ook goed om dit in duo's te doen. Kinderen die meer moeite hebben met de strategieën, helpt u in een klein groepje aan de instructietafel (zie voor differentiatiesuggesties § 1.5). Halverwege de 15 minuten herinnert u de kinderen eraan dat ze hun strategieblad moeten invullen.

6. Nabespreking (6 min.)

Tijdens de nabespreking geeft u beurten. Laat de kinderen hierbij steeds letterlijk voorlezen wat ze hebben opgeschreven op hun blad. Wees kritisch (maar opbouwend) als er onzin staat of als er iets onduidelijk is. Zo wennen de kinderen eraan dat ze zorgvuldig moeten formuleren.

Strategie 0: Voorspellen

De kinderen vullen in het laatste vak van het strategieblad in of hun voorspelling is uitgekomen.

U geeft enkele beurten. *Wie had een goede voorspelling gedaan? Wie niet? Het is niet erg als je voorspelling niet is uitgekomen. Belangrijker is dat je goed hebt nagedacht over het verhaal.*

Strategie 3: Woorden leren uit het verhaal

U geeft enkele beurten. *Wie kwam een moeilijk woord tegen in zijn boek? Wie is achter de betekenis gekomen zonder een woordenboek te pakken? Hoe heb je dat gedaan? Heb je terug gelezen of een stukje verder gelezen? Heb je logisch nagedacht? Heb je geraden?*

U complimenteert de kinderen die zelf achter de betekenis gekomen zijn, omdat ze goed nagedacht hebben over de betekenis van het woord.

Strategie 5: Vragen stellen

U geeft enkele beurten: *Wie heeft een mooie vraag bedacht bij het verhaal? Heb je er ook antwoord op gekregen? Kun je zelf een antwoord bedenken?*

Na de les: Als u een paar weken op weg bent met BLIKSEM, kiest u per les 3 à 4 leerlingen uit en bekijkt hun map met strategiebladen. U kunt voor elk kind een *TOP- en TIP-blad* kopiëren. Hierop schrijft u een persoonlijke TOP en TIP. Het kopieerblad doet u in de map van de kinderen, zodat ze de volgende les kunnen zien welke TOP en TIP u gegeven heeft. In plaats van het kopieerblad te gebruiken, kunt u ook de tips en tops rechtstreeks op de strategiebladen van de kinderen zetten.

De volgende keer evalueert u op deze manier weer een paar andere leerlingen. Als u bij het nakijken merkt dat leerlingen een bepaalde strategie niet of niet juist uitvoeren, helpt u deze kinderen de volgende keer aan de instructietafel met het toepassen van deze strategie.

N.B. Verwacht niet dat de kinderen meteen de vakjes al helemaal goed naar uw zin invullen. Als ze dat meteen al konden, zou de hele BLIKSEM-aanpak overbodig zijn. Het goed nadenken tijdens het lezen en het bewust inzetten van strategieën op de juiste manier is een proces dat jaren in beslag neemt. Laat u dus niet demotiveren als kinderen het nog niet meteen goed doen.

Eén keer per week de BLIKSEM-strategieën toepassen bij een zaakvakles

Het is belangrijk dat de kinderen de BLIKSEM-strategieën blijven oefenen en dat ze ze leren toepassen bij andere lessen (transfer!). Behandel daarom minstens één keer per week een zaakvaktekst op de BLIKSEM-manier. Zie voor tips en een uitgeschreven voorbeeldles § 1.8 en 2.4.

Lesdoel: De kinderen vergroten hun tekstbegrip door interactie over het verhaal en hun metacognitieve vaardigheden door het oefenen en toepassen van strategie 1, 4 en 6.

Vorbereiding en benodigdheden

- Boek 'Tom Piekepol' (pag. 16-21)
- Markeer in boek (met markeerstift):
 - strategie 1: ("... hebben we een afspraak?") (pag. 19, onder)
- Grote strategiekaarten, geeltjes en dikke viltstift (of digitaal strategieblad)
- Snelhectmappen met *Strategieblad Leesles* voor alle kinderen (is al gedeeltelijk ingevuld)
- Timer of kookwekker en boeken voor het zelfstandig lezen
- Pictokaarten met de drie strategieën van de dag

1. Start

(2-4 min.)

We gaan vandaag drie strategieën oefenen: Strategie 1, 4 en 6. Wijs deze aan op de strategiekaart voor de klas en lees ze voor. U hangt ook de pictokaarten van deze strategieën op het bord.

Terugblik: Wat was er ook al weer gebeurd?

2. Voorlezen en strategieën modelen (10 min.)

U begint met voorlezen. Als u wilt, kunt u af en toe tijdens het lezen een vraag stellen over het verhaal om de kinderen er meer bij te betrekken. Ook kunt u af en toe (kort) een moeilijk woord uitleggen.

U stopt bij het markeerpunt op pag. 19 waar u strategie 1 hardop denkend voorleest.

PAG. 19 (U stopt na de zin: "... een afspraak?")

Strategie 1: Dit doet me denken aan ...

Dit doet me denken aan iets wat ik zelf beleefd heb. Er zat vroeger een meisje bij mij in de klas die nooit zin had om haar huiswerk te maken. Als ze huiswerk moest maken, vroeg ze aan iemand in de klas om dat voor haar te doen. Zij gaf diegene dan snoepjes. Dat is omkoping!

Kunnen jullie ook een relatie leggen met iets wat je zelf hebt beleefd?

U schrijft op een geeltje (of het digibord): **Ik ken ook iemand die omkoopt.** Of u kiest een relatie die een kind bedacht heeft: **Kim heeft ook** Plak het geeltje in het juiste vak op de grote strategiekaart.

Na het voorlezen legt u strategie 4 uit. Er is wat extra uitleg nodig, want deze strategie is nieuw voor de kinderen.

Strategie 4: Maak een schema van het verhaal

In groep 5 mochten jullie steeds een tekening maken van iets wat je voor je zag bij het verhaal. Nu moet je in je hoofd een schema bedenken. Een schema bij een verhaal kan verschillende vormen hebben. Het kan een woordveld zijn, een overzicht met een probleem en een oplossing of een overzicht met een oorzaak en gevolg. Vandaag ga ik een woordveld maken over de hoofdpersoon: Tom Piekepol. Zo kan ik alles wat ik over Tom gelezen heb, beter begrijpen en onthouden.

U probeert met de kinderen antwoord te geven op de volgende vragen: *Wat weten we nu van Tom? Hoe ziet hij eruit? Welke familie heeft hij? Hoe voelt hij zich (humeur)? Wat voor karakter heeft hij?*

Met de hulp van de kinderen tekent u een woordveld op het (digitale) bord. Het woordveld over Tom Piekepol zou er bijvoorbeeld zo uit kunnen zien:

Vervolgens doet u strategie 6 hardop denkend voor.

Strategie 6: De hoofdgedachte in één zin

Als je een boek of een tekst hebt gelezen, is het belangrijk om je af te vragen wat de hoofdgedachte van de schrijver is. Je kunt jezelf daarbij de volgende vraag stellen: Wat heeft de schrijver vooral willen zeggen met het stukje dat we vandaag gelezen hebben? Zo begrijp je beter wat belangrijk en minder belangrijk aan de tekst is. De belangrijke dingen noemen we hoofdzaken, de minder belangrijkste dingen worden bijzaken genoemd. Je hoeft alleen maar de belangrijkste dingen te onthouden.

Hmm... Het verhaal ging vandaag vooral over Tom, zijn moeder, vader en dokter Bos. Wat gebeurde er? Moeder stuurde Tom naar het ziekenhuis, zodat zij op vakantie kon. Ze betaalde hiervoor aan dokter Bos. Hoe kunnen we in één zin zeggen wat het allerbelangrijkst is van het stuk dat we hebben gelezen? Wat is de hoofdgedachte? Samen met de kinderen komt u tot een hoofdgedachte in één zin.

U schrijft de hoofdgedachte op een geeltje (of het digibord): **Moeder betaalt dokter: hij past op Tom en zij kan op vakantie.** en plakt dit op de grote strategiekaart.

U leest het hoofdstuk uit.

3. Vraag naar aanleiding van het verhaal (5 min.)

U stelt de volgende vraag: *Er zijn twee mensen die in het verhaal iets doen wat eigenlijk niet zo netjes is. Wie zijn dat en wat doen ze?* De kinderen overleggen even in tweetallen of in hun groepje (zet de timer op 1 à 2 minuten). Geef enkele beurten. (Antwoord: Antonia en de dokter doen iets wat eigenlijk niet zo netjes is. Antonia doet net of Tom ziek is en koopt de dokter om. De dokter neemt geld aan en hij chanteert Antonia, waardoor ze nog meer moet betalen.)

4. Instructie vóór het zelfstandig lezen (2 min.)

De kinderen pakken hun leesboek en hun map. U wijst op het strategieblad aan welke strategieën de kinderen moeten doen en leest de tekst voor die erbij staat. Eventueel geeft u uitleg. De kinderen omcirkelen het kruisje dat in het vakje van deze strategieën staat (strategie 1, 4 en 6 in dit geval). Bij strategie 4 vertelt u dat de kinderen straks ook een woordveld van de hoofdpersoon uit hun eigen boek gaan maken. Ze tekenen dit woordveld in vak 4 van hun strategieblad.

Differentiatie: extra strategieën voor zwakke en/of sterke leerlingen

Als u met de kinderen een bepaalde strategie nog eens wilt oefenen, kunt u deze extra laten omcirkelen. Als u bijvoorbeeld veel NT2-leerlingen in uw groep heeft, kunt u ervoor kiezen om strategie 3 (*Woorden leren uit het verhaal*) vaker te doen. Sommige kinderen willen zelf graag een extra strategie doen. Op zich is dit geen probleem, behalve als het invullen ten koste gaat van de leestijd. U kunt eventueel afspreken dat kinderen die dat willen één

strategie extra mogen doen. Als u een heel sterke groep heeft, kunt u het aantal strategieën opvoeren en hogere eisen stellen aan de uitvoering.

5. Zelfstandig lezen en strategieën toepassen (15 min.)

Belangrijk is dat de kinderen minstens 15 minuten achter elkaar stillezen. Zet de timer op 15 minuten (meer mag!). U kunt de kinderen individueel laten lezen, maar het werkt ook goed om dit in duo's te doen. Gebruik de 15 minuten van het stillezen om enkele kinderen aan de instructietafel te helpen (zie voor differentiatiesuggesties § 1.5). Kies vooral die kinderen uit die moeite hebben met bepaalde strategieën en vul samen met hen het strategieblad in. Als u de mappen van de kinderen regelmatig doorbladert, ziet u welke vakjes vaak niet of niet goed ingevuld worden. Halverwege de 15 minuten herinnert u de kinderen eraan dat ze hun strategieformulier moeten invullen.

6. Nabespreking (6 min.)

Tijdens de nabespreking geeft u beurten. Laat de kinderen hierbij steeds letterlijk voorlezen wat ze hebben opgeschreven op hun blad. Wees kritisch (maar opbouwend) als er onzin staat of als er iets onduidelijk is. Zo wennen de kinderen eraan dat ze zorgvuldig moeten formuleren.

Strategie 1: Dit doet me denken aan ...

U geeft enkele beurten: *Wie heeft een relatie kunnen leggen met iets wat hij zelf beleefd (of gelezen, of gehoord) heeft?*

Strategie 4: Maak een schema van het verhaal

U geeft enkele beurten: *Wie wil zijn woordveld laten zien en erbij vertellen?* De kinderen kunnen hierbij vertellen over het uiterlijk, het karakter, de familie, gevoelens en andere eigenschappen van de hoofdpersoon.

Strategie 6: Hoofdgedachte in één zin

U geeft enkele beurten: *Wie wil zijn hoofdgedachte voorlezen? Is dat echt een hoofdzaak? Of is het meer een bijzaak?*

Na de les: Als u een paar weken op weg bent met BLIKSEM, kiest u per les 3 à 4 leerlingen uit en bekijkt hun map met strategiebladen. U kunt voor elk kind een *TOP- en TIP-blad* kopiëren. Hierop schrijft u een persoonlijke TOP en TIP. Het kopieerblad doet u in de map van de kinderen, zodat ze de volgende les kunnen zien welke TOP en TIP u gegeven heeft. In plaats van het kopieerblad te gebruiken, kunt u ook de tips en tops rechtstreeks op de strategiebladen van de kinderen zetten.

De volgende keer evalueert u op deze manier weer een paar andere leerlingen. Als u bij het nakijken merkt dat leerlingen een bepaalde strategie niet of niet juist uitvoeren, helpt u deze kinderen de volgende keer aan de instructietafel met het toepassen van deze strategie.

Eén keer per week de BLIKSEM-strategieën toepassen bij een zaakvakles

Het is belangrijk dat de kinderen de BLIKSEM-strategieën blijven oefenen en dat ze ze leren toepassen bij andere lessen (transfer!). Behandel daarom minstens één keer per week een zaakvaktekst op de BLIKSEM-manier. Zie voor tips en een uitgeschreven voorbeeldles § 1.8 en 2.4.